

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SEKİZİNCİ SÛRE-İ CELÎLE
EI-ENFÂL SÛREİ CELÎLESİ
Medenî(; Medîne-i Münevvere döneminde inmiş)dir,
75 âyet-i kerîmedir.

O Rahmân ve O Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

1- (Habîbim! Bedir muharebesinde ganimet elde eden sahabe) **sana ganimetler**(in nasıl taksim edileceğinden ve kimin taksim edeceğin)**den soruyorlar.**

De ki: "O ganimetler(le ilgili tüm yetki) **Allâh'a ve o Rasûl'e aittir!** (Allâh-u Te'âlâ'nın izni ve bildirmesiyle, o konuda tek yetkili Rasûlullah (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) dir. O, Allâh-u Te'âlâ'nın hikmeti gereği emrettiği taksime riayet ederek, istediğine dilediği kadar verebilir.)

Artık (maddî sebeplerle görüş ayrılıklarına ve çekişmelere düşmemek için) **Allâh'tan hakkıyla sakının da, aranızdaki hali düzeltin.** (Ganimetlerin taksimi dâhil tüm emirlerine uyma hususunda) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat edin! Eğer siz** (gerçek anlamda) **mümin kimseler olduysanız** (, imanınız sizi itaate yönlendirmelidir)!"

2- (Hakiki manada) **inananlar ancak o kimseler dir ki, Allâh anıldığı zaman** (O'nun yüce şanına tazim ederek, sonsuz heybetine karşı) **kalpleri korkuya kapılır, üzerlerine O'nun âyetleri okunduğunda,** (dinledikleri o âyetler) **kendilerini iman** (ve tasdik) **yönünden artırır ve onlar** (kimseye ümit bağlamayıp, kimseden de korkmayıp) **ancak Rablerine tevekkül** (eder ve tüm işlerini sadece O'na havale) **ederler.**

3- **O kimseler ki o** (farz) **namaz(lar)ı dosdoğru kılarlar, kendilerini rızıklandırdığımız şeylerden de** (Bizim yolumuzda) **harcamada bulunurlar.**

4- **İşte sana! Onlar, gerçekten inananların ta kendileridir. Rableri katında yüksek dereceler,** (beşeriyet gereği işledikleri kusurlar için) **büyük bir bağışlanma ve** (cennet nimetleri gibi) **pek değerli bir rızık onlara aittir.**

5- (Senin ashabın ganimetler hakkındaki yetkinin ellerinden alınıp, Allâh'a ve Rasûlüne âit kılınmasını hoş karşılamadılar, hâlbuki bunda kendileri için büyük bir hayır vardı.) **Nitekim Rabbin seni evin**(in bulunduğu Medîne-i Münevvere)**den hak** (ve gerekli, aynı zamanda isabetli bir gaye) **ile** (Bedir savaşına) **çıkarmıştı. Oysa gerçekten müminlerden bir fırka elbette** (bu hususta) **isteksiz kimselerdi!** (Ama sonunda ne büyük bir zafer elde ettiler.)

Sahâbe-i kirâm'ın ekseriyetinin değil de, içlerinden bir cemaatin bu isteksizlikleri, asla Allâh ve Rasûlünün emrine karşı gelme anlamında değerlendirilmemelidir. Ancak onların bu tutumu,

ganimet yüklü kervanı ele geçirme kastıyla yola çıktıklarından, büyük bir orduyla savaşa hazırlıklı olmadıkları için, Rasûlüllah (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile istişare mâhiyetinde bir fikir beyanından öte geçmemiştir.

Yine böylece ganimet taksiminin kendi ellerinden alınıp Allâh ve Rasûlüne havale edilmesi konusundaki hoşnutsuzlukları, Allâh ve Rasûlünün hükmüne razı olmama niteliği taşımayıp, ancak insanın tabiatı gereği ganimete meyilli olmasındandır ki, bu gibi huylar gayr-i ihtiyari olup, kişinin istek ve gücüyle zaptedebileceği hususlardan olmadığı için, malları ve canları pahasına Allâh ve Rasûlünün her emrine kayıtsız şartsız teslim olan sahâbe-i kiram hazarâtının yüce makamına hâle getirecek şeyler değildir. (Âlûsî)

6- (Yöneldikleri her sahada mansur ve muzaffer olacakları gerçeği, Bizim vahyimiz ve senin bildirmenle kendilerine) **iyice belirdikten sonra onlar** (hâlâ ganimet yüklü savunmasız kervana değil de, şirkin önderlerini barındıran topluluğa karşı) **o hak** (olan cihat ilanını tercih etmen) **hususunda seninle mücadele ediyorlardı.**

Sanki onlar kendileri de bakarlarken (göz göre göre) **ölüme sevk olunuyorlardı.**

7- Hani Allâh size (kervanda bulunan birkaç kişiyle, onları savunmaya gelen yüzlerce müşrikten oluşan) **o iki taifeden birini: "Mutlaka o size âit (bir ganimet)tir!" diye vaat ediyordu. Siz ise** (müşriklerin ileri gelenlerinin de aralarında bulunduğu o büyük orduyu mağlup etmek yerine,) **o güç sahibi olmayan** (kervan)ın **gerçekten size âit olmasını arzuluyordunuz.**

Oysa Allâh (o anda vahyettiği) **kelimeleriyle** (size, güçlü olan orduyla harbetmenizi emrederek,) **hakkı yerleştir**(ip yücelt)meyi **ve o inkarcıların ardını** (arkasını) **kes**(ip, onları tümüyle helâk et)meyi **murad ediyordu.**

8- (Evet! Allâh-u Te'âlâ böyle murad eyledi!) **Tâ ki O, hakk** (olan İslâm)ı **iyice sabitletirsın ve bâtil** (olan şirk ve inkâr)ı **iptal etsin! Velew ki o** (şirk gibi en büyük suçu işleyen) **mücrimler hoş görmesin!**

9- Hani siz Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O da siz(in bu yardım talebiniz)e: **"Muhakkak ki Ben, (müminlerin) ardı sıra gelen / birbirini ardınca gelen / meleklerden bin (kadarı) ile size imdâd ediciyim!" diye tam bir icabet buyurmuştu.**

Hazreti Ömer (Radiyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; Bedir günü Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) müşriklere baktığında onları bin kişi kadar çok görüp, ashabını da üçyüz on küsur kişi kadar az bulunca kibleye yönelerek ellerini uzattı ve: "Ey Allâh! Bana vaad etmiş bulunduğun şeyi gerçekleştir! Ey Allâh! Eğer bu İslâm topluluğunu da helâk edecek olursan, artık yeryüzünde ibadet olunmayacaksın!" diye duaya başladı, bu duayı o kadar sürdürdü ki şalı omuzlarından düştü. Hemen Ebû Bekr-i Sıddîk (Radiyallâhu anh) gelerek şalını omuzlarının üzerine koydu ve Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e arkasından sarılarak: "Ey Allâh'ın peygamberi! Senin Rabbine yalvarman yeter, çünkü O, sana vaad etmiş olduğu şeyi mutlaka yerine getirecektir!" deyince Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i celîleyi indirdi. (Müslim. Cihat 18, No: 1763, 3/1383: Hâzin; Beyzâvî)

10- Allâh bunu(; sizi bu kadar çok meleklerle desteklemesini, görünce güvенеceğiniz, yitirince ümit keseceğiniz bir şey yapmamış,) **ancak bir müjde olsun ve kalpleriniz kendisiyle iyice tatmin olsun diye yapmıştı.**

(Yardımlı meleklerden sanmayın!) **Yardım ancak Allâh katındandır.** (Kazanan da ancak Allâh'ın yardımına mazhar olandır.) **Şüphesiz ki Allâh** (dostlarına yardıma gücü yeten bir) **Azîz'dir**; (düşmanlarını yardımsız bırakırken de hikmet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

11- Hani O, tarafından bir güvenlik olsun diye size hafif bir uyku bürüyor ve üzerinize gökten bir su indiriyordu ki sizi onunla (büyük-küçük abdestsizliklerden) iyice temizlesin, sizden şeytanın (sebebiyet verdiği cünüplük) murdarlığını / (susuzluktan helâk olacağınıza dâir verdiği) vesvesesini / gidersin ve (sabrı, sebatı ve Allâh'ın yardımına karşı kesin inanç ve güveni) kalpleriniz(e doldurup) üzerine (taşacak şekilde) sıkıca bağlama yapsın, bir de (kumda kayan) ayaklar(ınız)ı onunla sabiti esin / ayaklar(ınız)ı (er meydanında) sabit kılsın /!

12- Hani Rabbin meleklere vahyediordu ki: "Şüphesiz Ben (Müslümanlara yardım ve destek hususunda) sizinle beraberim. Haydi, o inanmış olan kimselere (insan kılığında görünüp müjde vererek, sayılarını çoğaltarak ve bizzat harbe iştirak ederek) sebat verin!

Muhakkak Ben o kâfir olmuş kimselerin kalpleri içerisine korku salacağım, siz de hemen o (imansız) boyunlar üstüne vurun! Onların tüm parmaklarına / tüm mafsallarına / da vurun!"

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ) şöyle anlatmıştır: Müslümanlardan biri Bedir günü önünde giden müşriklerden birinin peşinde süratlice koşarken, birdenbire üstten gelen bir kırbaç darbesiyle bir atlının: "Ey Hayzûm! Atıl!" dediğini işitti. O anda önündeki müşriğe baktığında onu boylu boyunca yere serilmiş halde gördü, ona iyice baktığında bir de ne görsün; burnu berelenmiş, yüzü de kırbaç darbesiyle yarılmış gibiydi ve bütün bu uzuvları yemyeşil olmuştu. Ensardan olan bu zat gidip durumu Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e anlattığında Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Doğru söyledin! İşte bu. Üçüncü semanın (meleklerinin) yardımındandır!" buyurdu. Böylece onlar o gün yetmiş kişiyi katlettiler, yetmiş kişiyi de esir aldılar. (Müslim, Cihat: 18, No: 1763,3/1384; Hâzîn)

13- (Habîbim!) İşte sana! Bu (kâfirlerin başına gelen hezimet) şu sebeptir ki gerçekten onlar Allâh'a ve Rasûlü'ne karşı gelmişlerdir. İşte her kim Allâh'a ve Rasûlü'ne muhalefet ederse muhakkak ki Allâh, azabı çok şiddetli olan bir Zâttır.

14- (Ey kâfirler!) İşte size (Azabınız) budur! Şimdilik (dünyada) tadın bunu! Üstelik o (cehennem) ateşin(in) azabı da hiç şüphesiz yine o kâfirler içindir!

15- Ey iman etmiş olan kimseler! Çok kalabalık bir ordu halindelerken o kâfir olmuş kimselerle karşılaşırsanız, onlara arkaları(nızı) döndür(üp geri çekil)meyin!

16- Harb için (daha uygun bir yere çekilmek üzere) yerini bırakan / (savaşıklarından daha önemli başka bir fırkayla) savaşa yönelen / harp (taktiği uygulamak) için(, bozguna uğramış da geri kaçıyormuş gibi gösterip aniden hücum etmek üzere savaş meydanından) kenara çekilen / ya da (Müslümanlardan) diğer bir cemaate katıl(ıp birlikte savaş)an kimse dışında işte o (kâfirlerle harbedildiği) gün her kim onlara arkasını döndürür (de firar eder)se muhakkak ki o kişi Allâh'tan (gelen) pek büyük bir gazapla dönmüş olur.

Onun (dünyada harpten kaçarak ölümden kurtulmak için sığındığı yere karşılık, âhiretteki) barınağı ise ancak cehennemdir. O ne kötü varılacak yer olmuştur!

17- (Ey müminler!) Siz (kendi gücünüzle) onları öldürmediniz. Velâkin Allâh (size yardım edip, müşriklerin kalplerine korku salarak) onları öldürdü. (Habîbim! Bir avuç toprak alıp onlara doğru) attığın zaman da sen (her birinin gözüne ulaştırarak şekilde) at(ma gücüne sahip ol)madın. Fakat Allâh (her birine ulaşacak şekilde) attı (da, bu sayede siz kolayca onların kökünü kazıma imkanı buldunuz). Tâ ki O (Rabbiniz), (kâfirleri mahvetsin ve) tarafından müminlere (yardım, ganimet ve mucizeleri müşahede gibi) çok güzel bir nimet

lütfetsin!

Gerçekten de Allâh (kullarının duaları dâhil her şeyi hakkıyla işiten bir) **Semî'dir**, (dua edenlerin niyetleri ve kabule sebebiyet veren halleri dâhil her şeyi en iyi bilen bir) **Alîm'dir**.

18- İşte size! (Maksat) **bu** (şekilde müminlere yapılan bir lütuf)**dur! Zaten şüphesiz ki Allâh o kâfirlerin hilesini zayıflatıcıdır.**

19- (Ey Kâ'be'nin astarına yapışarak: "Ey Allâh! İki ordudan en hidâyette olanına ve senin katında en değerlisine yardım et!" diye dua eden kâfirler!) **Eğer fetih talep ediyorsanız, işte muhakkak siz**(in düşmanlarınız olan müminler)**e fetih gelmiştir.** (Böylece kimin daha hidayette olduğu açıkça belirmiştir.) / **İşte size gerçekten fetih** (beklerken bozgun) **gelmiştir. / Şayet** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e düşmanlıktan ve onunla savaşmaktan) **vazgeçerseniz, bu sizin için** (iki cihanda da) **daha iyidir. Ama yine** (onunla savaşa) **dönerseniz, Biz de** (ona yardıma) **döneriz.**

(Sayıca) **çok da olsa, topluluğunuz sizden asla bir şey savuşturamaz** (ve hiçbir zararı uzaklaştıramaz). **Çünkü Allâh**(ın yardımı) **gerçekten müminlerle beraberdir.**

20- Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'a ve Rasûlüne itaat edin(, emirlerini tutup, yasaklarından kaçın) **ve on(a uymak)dan yüz çevirmeyin! Zaten siz** (peygambere itaati emreden âyetleri) **dinlemektesiniz / siz** (inanma ve kabul etme kulağıyla) **dinlemekte olduğunuz halde** (inanmayan kâfirler gibi) **ondan yüz çevirmeyin !**

21- O (Yahudi, Hristiyan ve münafık) **kimseler gibi olmayın ki: "Dinledik!" demişlerdir, hâlbuki kendileri** (anlayıp faydalanma niyetiyle) **dinlememektedirler.**

22- Gerçekten de (yeryüzünde) **depreşen** (canlı nesne)lerin **Allâh katında en şerlisi, o** (doğruları duymayan) **sağırlar ve** (gerçekleri konuşmayan) **dilsizlerdir ki, onlar** (hakkı) **anlamamaktadırlar!**

Sağır ve dilsizin akli yerinde olursa, bazı şeyleri anlayıp birtakım isteklerine ulaşabilir. Akli olmayan ise, şerlilik ve kötü konumda zirveye ulaşmış demektir. İşte böylece; kendilerini diğer canlılardan ayıran akli melekelerini iptal ettikleri için hakkı anlayamayan ve bu nedenle iman edemeyen kâfirlerin, tüm hayvan türlerinden daha şerli olduğu gerçeği belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. (Âlûsi)

23- Eğer (bu sağır ve dilsiz kâfirlerde, doğru yolu arayıp bulma isteği olsaydı da,) **Allâh onlarda** (böyle) **bir hayır** (bulduğunu) **bilseydi, elbette onlara** (düşünüp anlayacakları bir şekilde hakikatleri) **duyururdu. Ama** (kendileri hidâyete karşı isteksiz bir haldeyken) **onlara** (anlayacakları bir surette) **işittirseydi bile,** (inatlarından dolayı) **elbette onlar** (duyduklarından faydalanmayıp, imandan) **yüz çevirici kimseler olarak dön**(üp gid)erlerdi / (iman etseler bile, sebat göstermeyip, tasdik ve kabullerinin ardından irtidâd ederek) **elbette** (dinden) **dönerlerdi /**

24- Ey iman etmiş olan kimseler! Allâh'a ve sizi (madden ve manen) **diriltecek olan** (cihat, ilim ve şehitlik gibi güzel) **şeylere sizi çağırdığında o Rasûle** (güzelce boyun eğip, bu çağrıyı teslimiyetle karşılayarak) **tam manasıyla icabet edin! Bilin ki şüphesiz Allâh kişiyle kalbi arasına girmektedir.** (Böylece onda bulunan bütün sırlara vâkif olmaktadır. Ayrıca o kalbin sahibi olan kişiyi öldürerek, elinde bulunan iman ve ihlâs fırsatını kaybettirme gücüne sahiptir. Yine o dilerse, kişinin uzun yaşantı gibi beklentileriyle arasına engel sokarak tüm azim ve kararlarını feshedebilir.) **Şu da bir gerçektir ki, muhakkak siz ancak O'n**(un huzurun)**a haşır olunacaksınız!** (O halde fırsatı kaçırmadan O'nun Rasûlünün taatına koşmakta çabuk

davranın.)

25- Öyle büyük bir günahtan / (günahların sebebiyet vereceği kargaşa ve) azaptan / iyice sakının ki o, içinizden özellikle o zulüm(leri) işlemiş olan kimselere isabet etmez(, bilakis eseri hepimizi etkiler)! Bilin ki gerçekten Allâh, azabı çok şiddetli olan bir Zât'tır!

26- (Ey Habîbimin ashabı!) Hatırlayın o zamanı ki; siz o toprakta(; vatanınız olan Mekke'de müşrikler tarafından âciz tanınan, horlanıp hakir görülerek) zayıf tutulan bir azınlıktınız ve o insanların sizi (her an) çabukça yakalayabileceğinden endişe etmektey diniz.

Ama O (Allâh-u Te'âlâ) sizi (Medine'ye) sığdırmış, yardımıyla sizi desteklemiş ve d pek hoş şey (olan ganimet)lerden sizi rızıklandırmıştı. Tâ ki siz (bunca nimetine karşı O'na) şükredesiniz!

27- Ey iman etmiş olan kimseler! (Farzları ve sünnetleri yerine getirmeyerek, niyetlerinizin tersini açıklayarak ve ganimet mallarından çalarak) Allâh'a ve o Rasûl'e hainlik etmeyin, (aranızda bulunan) emânetlerinize de (riayetsizlik ederek) hıyanet etmeyin! Oysa siz (yaptığınız için vebalini ve nelerin iyi, nelerin kötü olduğunu) bilmektesiniz!

Rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sözleşmeyi bozup müşriklerle birleşen Yahudilerden Kureyza oğullarını yirmi bir gece muhasara altında tuttu. Onlar Nadir oğullarıyla yapıldığı gibi kendileriyle de sürgün anlaşması yapılmasını istediler, fakat Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Sa'd İbni Mu'âz (Radiyallâhu anh)ın hükmüne razı olmaları hususunda ısrarcı oldu. Onlar, çoluk çocuğu ve malı kendi yanlarında bulunduğu için haklarında iyi karar vereceğini umdukları Ebû Lübâbe (Radiyallâhu anh)ı kendilerine göndermesini istediler. O onların: "Sa'd ibni Mu'âz'ın hükmüne razı olalım mı?" şeklindeki sorularına karşılık: "Boğazınız kesilir, sakın bunu yapmayın!" dercesine eliyle boğazına işaret etti. Ama Ebû Lübâbe (Radiyallâhu anh) daha ayakları yerinden kıpırdamadan Allah'a ve Rasûlüne hainlik yapmış olduğunu anladı. Bu hâdise üzerine bu âyet-i kerîme nazil olunca, kendisini mescidin bir direğine bağlayarak ölünceye ya da tevbesi kabul oluncaya kadar hiçbir yiyecek ve içecek tatmayacağına yemin etti ve o hal üzere yedi gün bekleyerek baygınlık geçirdi. Sonra Allâh-u Te'âlâ tevbesini kabul edince ona: "Tevben kabul oldu, kendini çöz!" denildiyse de o: "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) beni çözmedikçe ben kendimi çözmem!" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) yanına gelerek onu çözdü. O da tevbesinin tamamlanması için, günahına sebep olan malının tamamını bağışlamak istedi, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) de: "Üçte birini bağışlaman sana yeterli olur!" buyurdu. (Beyzâvî, Hâzîn)

28- (Şu gerçeği iyice) bilin ki, mallarınız ve çocuklarınız ancak (günaha ve azaba düşmenize sebebiyet verecek) birer fitnedir / (Allâh'ın sizi kendileriyle sınavacağı) birer imtihan vesilesidir / (, sakın onların sevgisi yüzünden hainliğe yönelerek imtihanı kaybetmeyin)! Allâh ise, (rızasını her şeye tercih edenler için) gerçekten pek büyük bir mükâfat sadece Kendi nezdindedir. (O halde mallarınız ve çocuklarınız hakkında Allâh'ın hududunu gözeterek, O'nun katındaki mükâfatlara kavuşmaya çalışın.)

29- Ey iman etmiş olan kimseler! (Yapacağınız ve bırakacağınız her işte) Allâh'tan hakkiyla sakınırsanız, (o takvâ sayesinde) O sizin için (hakkı bâtıdan ayıracak) bir (nur ve) Furkan(, haklıyı haksızdan ayıracak bir yardım, iki cihanda kurtuluş ve şüphelerden çıkışa vesile olacak bir hidâyet) yaratır, (dünyada) sizden kötü işlerinizi(n eserini) örter ve (âhirette) sizin için bağışlamada bulunur.

Zaten Allâh pek büyük bir fazl(-u ikram, lütf-u ihsân) sahibidir! (Bu yüzden Kendisine hiçbir şey vacip olmadığı halde, takvâyâ karşılık bu kadar büyük vaatlerde bulunmuştur.)

30- Hani o kâfir olmuş kimseler, seni tutup (bir evde hapsederek) **bağlasınlar yahut seni öldürsünler ya da seni** (Mekke'den sürgün edip) **çıkarsınlar diye sana tuzak kuruyordu. Oysa onlar hile yapıyorlarken Allâh da** (Müşrikleri Bedir'e çıkarıp, Müslümanları onlara az göstererek savaşa girişmelerini sağladıktan sonra kâfirleri bozguna uğratarak, onların) **hileler(in)e karşılık veriyordu. Zaten hilelere karşılık verenlerin hayırlısı ancak Allâh'tır.** (Nitekim O'nun mekri o kadar güçlüdür ki, ona nispetle kimsenin hile ve tuzağına itibar olunmaz.)

31- Onlar üzerine Bizim âyetlerimiz sürekli okunduğu zaman (acem diyarına sıkça gidip, Rüstem ve İsfendiyar hikâyelerini belleyen Nadr ibni Haris gibiler Kur'ân'ı inkâr etmek üzere): **"Gerçekten biz** (Muhammed'in okuduklarını) **işittik! Dileseydik İşte bunun bir benzerini elbette biz de söylerdik. İşte bu, öncekilerin** (uydurup) **yazmış olduğu hikayelerden başka bir şey değildir!"** dediler.

32- (Habîbim!) Hani (Nadr kâfiri Kur'ân'a masal deyince, sen: "Helâk olasın! Bu Allâh'ın kelâmıdır!" demiştin de, o zaman) **onlar:** **"Ey Allâh! Eğer işte bu** (Kur'ân), **Senin nezdinden** (indirilmiş) **olan hakkın ta kendisi ise, hemen gökten üzerimize taş yağdır ya da bize çok acı verici bir azap getir!"** demişlerdi.

33- (Onlar azabı çoktan hak etmişlerse de,) sen onların içindeyken Allâh onlara asla azap edecek değildir. (Senin aralarından ayrılmandan sonra da,) **onlar**(ın içerisinde kalan zayıf müminler) **mağfiret isterlerken / o (kâfir ola) nlar** (iman edip) **istiğfarda bulunurlarken / de Allâh onlara azap edici olmamıştır.**

34- (Habîbim! Sen ve ashâbın onların içinden tamamen ayrıldıktan sonra) onlar(ın azaba uğramasına) **ne** (mâni) **olmuş ki Allâh kendilerine azap etmesin? Oysa onlar** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve müminleri) **Mescid-i Haram'dan engellemektedirler, üstelik onlar** (müşrik oldukları için) **onun** (yönetimini üstlenmeyi hak etmiş) **velileri de değildirler!** **Onun**(; Kâ'be'nin koruyup gözeticipleri olan gerçek) **velileri / O** (Allâh-u Sübhânehû) **nun dostları / ancak o** (şirkten sakınan) **takva sahibi kimselerdir. Lâkin onların çoğu** (bu hakikati) **bilmezler.** (Bir kısmı bilirse de, bile bile inat ederler.)

35- O (müşrik ola) **nların o Beyt(-i şerif)in yanın daki duaları / namazları / , bir ıslık çalma ve bir el çırpmadan başka bir şey değildir.**

(O kâfirlere Bedir'de de, cehennemde de buyrulacaktır ki:) **"İnkâr etmekte bulunmuş olmanız sebebiyle artık tadın bu azabı!"**

İbni Abbâs (Radıyallâhu anhümâ)dan rivayet edildiği üzere; Kureyş müşrikleri Beytullâh'ı çıplak vaziyette tavaf ederlerken parmaklarıyla ıslık çalarlar ve alkış tutarlardı. Bazen de Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) namaz kılarırken onun kiraatini karıştırmak için özellikle ona doğru yönelerek bu hareketleri yaparlardı. İşte bu âyet-i kerîmede onların bu davranışları kınanmaktadır. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzîn)

36- Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır (ve Bedir, Uhud gibi savaş günlerinde Müslümanlarla savaşacak olan arkadaşlarına ziyafet çekmişlerdir), (işte) **onlar** (insanları) **Allâh'ın yolundan engellesinler diye** (pek çok) **mallarını harcamaktadırlar.**

Yakında onları (daha fazla) **harcayacaklar ama sonra bu** (tüketimleri bir şeye yaramayacağından) **onlara bir pişmanlık** (vesilesi) **olacaktır.** (Arada bir galip olsalar bile) **sonunda da mağlup edileceklerdir.**

Zaten o kâfir(likte sabit) olmuş kişiler ancak cehenneme sevk olunacaklardır.

Allâh-u Te'âlâ kâfirlerin boşu boşuna yaptıkları bedenî ibadetlerinin peşisıra, âhirette hiçbir yarar göremeyecekleri mâlî ibadetlerini bu âyet-i kerîmede konu etmiştir. Bu âyet-i kerîme Bedir günü müşrik ordusuna yemek yediren on iki kişi hakkında nazil olmuştur ki, aralarında Ebû Cehil, Nadr ibni Haris ve Übeyy ibni Halef gibi tanınmış kâfirler mevcuttur. Bunlardan her biri her gün on deve keserek orduya yedirirlerdi. İçlerinden sadece Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in amcası Abbâs ile Hakîm ibni Hizam (Radiyallâhu anhümâ) Müslüman olmuştur.

İbni Ebzâ'nın rivayetine göre; Ebû Süfyân Uhud günü Araplardan topladığı kalabalık dışında iki bin kişiyi kiralayarak Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e karşı savaşa çıkardı ve onlara kırk okka altın harcama yaptı. İşte Allâh-u Te'âlâ kâfirlerin İslâm'ı engelleme uğrunda yaptıkları bu gibi harcamaların neticede kendilerine pişmanlık olarak döneceğini beyan sadedinde bu âyet-i kerîmeyi inzal buyurdu. Tabi ki Ebû Süfyân (Radiyallâhu anh) da Mekke fethi günü İslâm ile şereflenmiş ve bağışlanmıştı. Nitekim bir sonraki âyet-i kerîme buna işaret etmektedir.

37- Tâ ki Allâh, pis (olan kâfirler)i temiz (müminler)den ayırsın da, pisin bir kısmını diğer bir kısım üzerine koyup onu topluca üst üste yığsın ve böylece hemen onu(n tamamını) cehenneme at(ip bırak)sın! İşte sana! Onlar, (canlarını da, mallarını da kaybettiklerinden) tam manasıyla hüsrana uğrayanların ta kendileridir!

38- (Habîbim!) O (Ebû Süfyân ve arkadaşları gibi) kâfir olmuş kimselere de ki: "Eğer onlar (İslâm'a girer ve sana düşmanlıktan) vazgeçerlerse, geçmiş olan (kötü) şeyler kendileri için muhakkak ki bağışlanacaktır.

Ama (onunla savaşa) tekrar dönerlerse, (geçmiş peygamberlerle savaşa kalkan) önceki (kâfir)lerin (başına gelen İlâhî azap) sünneti (ve muhalifleri cezalandırma kuralı) kesinlikle (gözlerinin önünde gelip) geçmiştir!" (Nitekim Bedirde de arkadaşlarının başına geleni görmüşlerdir. Hâlâ inanmazlarsa, buna benzer bir belayı pek yakında beklesinler!)

39- Artık (Müşriklerde kâfirlik nâmına) bir fitne bulunmayıncaya ve din(, taat, ibadet ve teslimiyet) tümüyle Allâh'ın ol(up, bâtil dinlerin izleri kendilerinden kaybol)uncaya dek onlarla savaşın!

Eğer (kâfirlikten) vazgeç(ip İslâm'a gir)erlerse, şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarını (hakkıyla görüp, karşılığını verecek olan bir) Basîr'dir.

40- Şayet (kâfirliği bırakmayıp, imandan) yüz çe virecek olurlarsa, bilin ki; gerçekten de Allâh sizin (yardımcınız ve) Mevlâ'nızdır. (O halde ancak O'na güvenin, bunların düşmanlığını hiç önemsemeyin.) O ne güzel Mevlâ'dır (ki, sahiplendiği kulu zayi etmez), ne güzel de Nasîr'dir (ki, yardım ettiği kimseler asla yenik düşmez)!

41- Bilin ki; (kâfirlerden) ganimet aldığınız (iğne- iplik dâhil) herhangi bir şeyin beşte biri hiç şüphe siz ki Allâh(in emrettiği yola harcanmak üzere O'n)a aittir, o Rasûl'e aittir ve (soyca ona) yakınlık sahipleriyle, yetimlere, yoksullara ve yolda (mağdur) kalmışa aittir.

Eğer siz Allâh'a ve o iki ordunun karşılaştığı gün; (Bedir'de hakla bâtilin ayrıldığı) o Furkan günü kulumuz (Muhammed Mustafa'y)a indirmiş olduğumuz şeylere (o âyetlere, meleklere, fetihlere ve yardımlara) inanmış bulduysanız(, bu taksime razı olmanız gerekir) ! Allah (azınlıkları çoğunluklara galip etmek dâhil) her şeye (hakkıyla gücü yeten bir) Kadîr'dir! (Nitekim sayınızın azlığına rağmen Bedir günü sizi üç katınız olan kâfirlere galip etmiştir.)

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) zamanında ganimetler beş hisseye bölünür; bir hisse

Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e, bir hisse onun akrabası olan Hâşim oğullarıyla Muttalib oğullarına, kalan üç hisse de yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara ayrılırdı. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in vefatından sonra ise kendi hissesiyle akrabasının hissesi sâkıt olduğundan ganimetlerin tümü geri kalan üç zümre arasında taksim edilir oldu. Gerçi yine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in akrabasına verilebilirse de bu, fakir olma şartıyla kayıtlı olduğundan zenginler dışta tutulmaktadır.

Âyet-i kerimede geçen "Furkan günü"; Allâh-u Te'âlâ'nın hakkı bâtıldan ayırdığı Bedir günüdür ki, ramazanı şerifin on yedisine denk gelen cuma günüdür. Bedir, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in katıldığı ilk muharebe olmuştur. O gün müşriklerin başında Utbe ibni Rabî'a bulunmuştur. O gün ashabın sayısı üçyüz on kûsur iken, müşrikler ise bine yakın bir sayıya ulaşmıştır. Müşriklerin bozguna uğradığı bu muharebede küfrün önderlerinden yetmiş kişi gebertilmiş, yetmiş de esir alınmıştır (Beyzâvi, Hâzîn, Neseî)

42- Hani siz (Bedir savaşında) vadinin (Medine'ye) en yakın kenarındaydınız, onlar ise vadinin en uzak kenarındaydılar. (Müşriklere âit) kervan da sizden daha aşağıda (sahil tarafında)ydı.

Eğer (onlarla savaşmak için) sözleşseydiniz(, her iki taraf da birbirinin gücünü bilseydi,) elbette (siz korkuya kapılıp zaferden ümit keserdiniz, onlarsa Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in heybetinden dehşete düşerdi de böylece) o vaat edilen vakit konusunda uyuşmazlığa düşerdiniz (bu karşılaşmanız da gerçekleşmezdi).

Velâkin (önceden anlaşılmadığınız halde) Allâh(, dostlara yardım ve düşmanları kahr hususunda) yapılmaya değer olan bir işi / (ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin olduğundan,) yapılmış (bitmiş mesabesindeki) bir işi / gerçekleştirsin diye (sizi bir araya getirme sebeplerini hazırladı)! Tâ ki helâk olmuş olan kimse açık bir delil (ve mucizeyi gördük)den sonra helâk olsun, (iman edip) hayat bulmuş olan da açık bir delil(i gördük)den sonra hayat bulsun(, böylece Müslüman olan, kabul ettiği dinin gerçek olduğunu hiçbir şüpheye düşmeyecek şekilde yakînen bilsin, kâfir kalan da, tasdik etmediği o İslâm dininin hak olduğuna, kendisininse, bile bile yanlış yolu tuttuğuna kanaat getirsin)!

Şüphesiz ki Allâh elbette (her iki tarafın sözlerini hakkıyla işiten bir) Semî'dir, (kâfirlerin kötü inançlarını ve hak ettikleri azapları da, inananların itikat, niyet ve mükâfatlarını da çok iyi bilen bir) Alîm'dir.

43- (Hatırla!) Bir zamanı ki Allâh sana onları uykunda bir azınlık olarak gösteriyordu. Eğer sana onları çok gösterecek olsaydı, elbette korkuya kapılırdınız ve elbette o (savaş) iş(i) hakkında (görüş ayrılığına düşerek) çekişirdiniz. Velâkin Allâh (sizi çekingenlik ve muhalefetten) selâmete çıkardı.

Zira şüphesiz ki O, sinelerin sahip olduğu şeyi(; kalplerin barındırdığı tüm sırları, niyet ve inançları hakkıyla bilen ve bu hususta herkese hak etmiş olduğu karşılığı verecek olan bir) Alîm'dir.

44- Hani O (rabbiniz), karşılaştığınız zaman gözlerinizde onları size bir azınlık olarak gösteriyordu, sizi de onların gözlerinde iyice azaltıyordu, tâ ki Allâh yapılmaya değer olan bir işi / (ezelde takdir edilmesi hasebiyle vukuu kesin olduğundan,) yapılmış (bitmiş mesabesindeki) bir işi / yerine getirsin! Zaten bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir. (O da, her konuda dilediği şekilde hüküm verecektir.)

45- Ey iman etmiş olan kimseler! (Sizinle savaşmak üzere hazır bulunan) bir topluluğa kavuştuğunuz zaman, (kaçmayıp) sebat edin ve (harp meydanında) Allâh'ı çokça zikred(erek: "Ey Allâh! Onları yardımsız bırak ve onların kökünü kazı!" diye dua ed)in! Tâ ki siz (iki cihanda zafer ve sevaplara nail olup) felâha erebilesiniz!

46- (Cihada çıkmak ve düşmana karşı sebat etmek gibi tüm emirlerinde) **Allâh'a ve Rasûlüne itaat edin!** (Bedir'e çıkış hakkında yaptığınız gibi görüş ayrılığına düşerek) **çekişmeyin, sonra korkuya kapılırsınız ve** (kuvvetinizi temin etmek üzere arkanızdan esen) **rüzgârınız** (kaybolup) **gider.** (Kâfirlerle muharebede bozguna uğramamak için) **sabredin! Şüphesiz ki Allâh**(ın yardım ve desteği) **sabredenlerle beraberdir.**

47- (Ey Müslümanlar! Nimetlerinin çokluğundan dolayı şükrü unutan) **o** (şımarık ve riyakâr) **kimseler gibi olmayın ki, iftihar ve insanlara gösteriş için yurtlarından** (kervanı kurtarma gayesiyle) **çıkışlardır ve Allâh'ın yolun(a uymak)dan** (insanları) **alıkoymaktadırlar!** (Bilakis siz takva ve ihlâs ehlinde olup, Allâh korkusuyla kederli ve üzüntülü olun!)

Oysa Allâh onların yapmakta olduklarını (ilmiyle çepeçevre) **kuşatıcıdır.** (Hak ettikleri cezayı da kendilerine verecektir.)

48- **Hani şeytan onlara** (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e düşmanlık hususunda) **yaptıklarını çokça hoş göstermiş ve** (Sürâka ibni Mâlik'in suretinde kendilerine görünerek):

"Bu gün insanlardan size galip gelecek hiçbir kimse yoktur, gerçekten ben de sizin için bir yardımcıyım!" demişti. Fakat o iki topluluk birbirini görünce o (şeytan). **Ökçeleri üzerinde geri dönmüş ve:**

"Muhakkak ki ben sizden tamamen uzağım. Gerçekten de ben sizin göremediklerinizi görmekteyim!

Şüphesiz ki ben (Allâh'ın, dostlarına verdiği yardım sözünü tutacağını yakînen bildiğim için) **Allâh'tan korkmaktayım! Zaten Allâh, azabı çok şiddetli olan bir Zâttır!"** demişti.

Müfessirlerin cumhuruna göre; Kureyş müşrikleri Bedir'e çıkmaya karar verdiklerinde Kinâne oğullarıyla aralarındaki husumeti hatırlayarak geri kalacak oldular. Çünkü onlardan bir adamı öldürdükleri için aralarında kan davası sürmekteydi. Bu yüzden topluca Bedir'e çıktıklarında arkalarından bir saldırıya uğramaktan endişe ettiler. Onların Bedir'e çıkmasını çok isteyen İblis, Kinâne oğullarının eşrafından olan Sürâka ibni Mâlik'in kılığına girerek onların yanına gelip: "Bugün size kimse galip gelemez! Kinâne'den beklediğiniz hiçbir sıkıntıyla karşılaşmamanız için ben size yardımcıyım!" deyince hemen yola çıktılar. İnsanlar harp safına dizilince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) bir avuç toprak alıp müşriklerin suratlarına serpti. O sırada İblis, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in önünde yürüyen Cibril (Aleyhîsselâm)ın kendisine doğru yöneldiğini görünce elini yanında bulunan Haris ibni Hişâm'ın elinden çekip kaçmaya başladı. Haris: "Daha savaş başlamadan bu kaçış da ne?" diyerek onu tutmaya çalıştıysa da o: "Ben sizin görmediklerinizi görüyorum!" deyip göğsüne vurarak ondan kurtuldu. Bunun üzerine müşrikler bozguna uğradılar. Mekke'ye döndüklerinde Sürâka'nın kendilerini bozguna uğrattığı lafını konuşmaya başladılar. Bunu duyan Sürâka yanlarına gelerek: "Siz benim hakkımda şöyle şöyle konuşuyormuşsunuz, vallâhi ben sizin Bedir'e çıktığınızın farkında bile değilim! Bozguna uğradığınızı daha yeni duydum!" dedi. Onlar ona: "Sen şu gün bize gelmemiş miydin?" diye ısrarla sordularsa da o böyle bir şeyden haberi bile olmadığına yemin etti. Böylece müşrikler bu meseleyi bir çözüme kavuşturamadılar. Neticede içlerinden bir kısmı Müslüman olunca, şeytanın Sürâka kılığında onlara gelip kendilerini bozguna uğrattığını anladılar. (Hâzîn, Beyzâvî, Neseî, Âlûsî)

49- (Sizin üçyüz kişilik bir kuvvetle, bin kişilik bir orduya karşı çıktığınızı gördüklerinde,) **münafıklar ve kalplerinde** (şek ve şüpheden ibaret) **bir tür hastalık bulunanlar: "İşte bunları dinleri aldatmış** (da, ona güvenip kendilerini böyle bir tehlikeye atmışlar!) **dediği zaman,** (işte o zaman Allâh'ın şiddetli azabı kendi lerine isabet etmişti)!

Oysa her kim Allâh'a (güvenir de, tüm işlerini O'na havale ederek) **tevekkülde bulunursa,**

şüphesiz ki Allâh (ne kadar az ve güçsüz olsalar da. Kendisine güvenenleri, kuvvetli çoğunluklara galip edecek kuvvete sahip bulunan bir) **Azîz'dir**, (hikmet-i bâliğasıyla, akıl ve idrâkin anlamakta güçlük çekeceği muameleler yapan ve dostuyla düşmanını bir tutmayan yegâne hikmet sahibi bir) **Hakîm'dir**.

50- (Habîbim!) **Bir göreceğ olsaydın o zamanı ki; melekler, yüzlerine ve arkalarına (, sırtlarına ve makatlarına demirden kamçılarla) vurmakta oldukları halde o kâfir olmuş kimselerin canlarını alacak ve: "Tadin o yakıcı azabı!"** (diyecekler.)

51- (Ey kâfir!) **İşte sana! Bu** (karşılaştığın can yakıcı azap), **ellerinizin takdim etmiş bulunduğu** (kâfirlik ve günahlar gibi, cezayı mucip) **şeyler sebebiyledir, bir de gerçekten Allâh kullara** (haksız yere azap ederek) **asla zerre kadar bile zulmedici değildir!**

52- (Bu kâfirlerin gidişatı) **Firavun hanedanının ve onlardan önce ki o (kâfir) kişilerin âdeti gibidir.**

Onlar Allâh'ın âyetlerini inkâr etmişlerdi de, Allâh onları günahları sebebiyle hemen yakalayivermişti.

Şüphesiz ki Allâh (düşmanlarından intikam almakta pek kuvvetli bir) **Kaviyy'dir**, (inkarcılara karşı) **azabı çok şiddetli olan bir Zât'tır.**

53- İşte sana! Bu (kâfirlerin başlarına gelen bela), **şu sebeptedir ki gerçekten onlar kendilerinde bulunan** (iyi halleri ve güzel ahlâk)ı **değiştirinceye kadar Allâh, kendisini bir kavme lütfetmiş olduğu** (küçük veya büyük) **herhangi bir nimeti değiştirci olmamıştır, bir de muhakkak ki Allâh** (inkarcıların sözlerini hakkıyla işiten bir) **Semî'dir ve** (hem yaptıklarını, hem de kalplerinde gizlediklerini pek iyi bilen bir) **Alîm'dir!**

54- (Bu kâfirlerin sürdürdükleri halleri;) **Firavun hanedanının ve onlardan önce ki o (inkarcı) kişilerin âdeti gibidir. Onlar Rablerinin âyetlerini yalanlamışlardı da. Biz de kendilerini günahları yüzünden helâk etmiştik. Firavun hanedanını da suyla boğmuştuk!** (İnkâr eden fırkaların) **hepsi de** (kâfirlik ve günahlara dalarak kendilerine yazık etmiş) **zâlim kimseler olmuşlardı.**

55- Gerçekten de (yeryüzünde) **hareket edebilen (canlı nesne)lerin Allâh katında en şerlisi o kâfir olmuş kimselerdir.**

Artık onlar (inkârda ısrarcı oldukları için kalpleri mühürlendiğinden hiçbir hakikate) **inanmazlar.** (Habîbim! Bunu böyle bildiğine göre kendini üzme kalkma!)

56- (Onlar) **O kimseler(dir) ki;** (senin aleyhine düşmanlarına yardım etmeyeceklerine dâir) **sen onlarla antlaşma yapmışındır da sonra her defasında sözlerini boz**(up Mekke müşriklerine yardımcı ol)**uyorlar. Üstelik onlar** (aldatmanın getireceği tenkit ve sövmelerden de, Allâh'ın azabından da, Müslümanların ileride güçlenip kendilerine musallat olmasından da) **hiç sakınmazlar!** (İşte bunlar yaratıkların en şerlileri olan kâfirlerin de en şerlileridirler.)

Bu âyet-i kerîme Allâh katında en şerli yaratık oldukları bildirilen kâfirler içerisinden özel bir fırkayı kötü vasıflarıyla birlikte tanıtmaktadır ki onlar Kureyza Yahudileridir. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) onlarla evvela kendisiyle harb etmeyeceklerine ve ona karşı müşriklerle birlik olmayacaklarına dâir sözleşmişti. Fakat onlar Mekke müşriklerine silah yardımı yaparak bu sözü bozdular. Sonra: "Unuttuk, hata ettik!" dediler ve tekrar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile muahede yaptılar. Bu seferde Hendek günü kâfirlerle birlik oldular ve reisleri Kâ'b ibni Eşref Mekke'ye giderek Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile muharebe hususunda kâfirlerle antlaşma yaptı. (Beyzâvî, Âiûsî)

57- Ya bir de onlara harpte rastlayıp kesinlikle galip gelirsen, arkalarında olan (gâvur)ları onlar(a yaptığın cezalandırma) sebebiyle darmadağın et (ve kendilerine çok kötü bir ölüm şekli reva gör)! Tâ ki onlar iyice öğütlensinler (de, bir daha sana karşı gelemesinler)!

58- (Habîbim!) Eğer (söz bozma yönünde beliren nişaneler görmem sebebiyle, antlaşmalı olduğun) bir kavmin herhangi bir hıyanetinden gerçekten endişelenecek olursan, tam bir doğruluk / (bilgide) tam bir eşitlik / üzere onlara (sözleşmelerini) at (ve antlaşmayı feshettiğini harp öncesi kendilerine bildir ki, her iki tarafın da konuyla ilgili bilgisi eşit olsun ve böylece söz bozmayı senin başlattığını zannetmesinler)! Şüphesiz ki Allâh (söz bozan) hâinleri sevmez(; bu yaptıklarına rıza göstermez)!

59- O kâfir olmuş kimseler sakın ha sanmasın(lar) ki (kendileri yenilgiden kurtulup sizi) geçmişlerdir! Şüphesiz ki onlar (Bizi intikam almaktan) âciz bırakamazlar!

60- (Ey müminler! Harp araç-gereçlerine yönelik) kuvvet olarak güç yetirmiş olduğunuz şeyleri ve (Allâh yolunda cihat için beslemek ve eğitmek üzere)bağlı (bulunan) atları o (kâfirlerle, özellikle de söz boza) nlar(la savaşmak) için hazırlayın ki, kendisiyle hem Allâh'ın düşmanlarını, hem de sizin düşmanlarınız (olan Kureyş gâvurlarını) korkutursunuz, bir de onların dışında kalan (Yahudiler, münafıklar ve Araplardan olmayan) diğerlerini ki siz onları (şahsen) tanımazsınız, Allâh ise onları (tek tek şahsen) tanımaktadır!

(Az veya çok) herhangi bir şeyden Allâh yolunda ne verirseniz (karşılığı) size tastamam verilir. Ve siz (ameliniz zayi edilerek ya da sevabınız eksiltilerek, haksızlık ve) zulme uğratılmazsınız.

61- Eğer onlar barışa meylederlerse, sen de ona meylet ve (kendileriyle antlaşmaya giriş. Fakat tüm iş lerini) Allâh'a (ısmarlayıp ancak O'na) tevekkül et(, böylece "Bunlar barışa yanaştıklarını gösteriyorlar ama bana karşı bir hile ve tuzak mı kuracaklar?" diye endişeye kapılma)! Şüphesiz ki (onların gizli gizli söyledikleri hilekârca sözlere varıncaya kadar her şeyi' hakkıyla işiten) Semî' de, (niyetlerini ve kararlarını çok iyi bilip, karşılığını hazırlayacak olan) Alîm de O'dur, ancak O!

62- Eğer onlar sana hile yapmak isterlerse, şüphesiz ki sana yeterli olacak Zât ancak Allâh'tır! (O halde tuzaklarını önemseme! Zira) Kendi yardımıyla ve inananlar(ın desteği) ile seni güçlendirmiş olan Zât ancak Odur!

63- Bir de O (Evs ve Hazrec kabilelerinin yüz yirmi senelik kan davasından sonra) onların kalpleri arasında tam bir kaynaşma vücuda getirmiştir. Sen (onların içinde bulunan kin, nefret ve intikam hırsını gidermek için) yer(yüzün)de bulunanları topluca harcayacak olsaydın, onların kalplerinin arasında bir buluşma sağlayamazdın. Velâkin (bütün kalplerin yegâne Mâliki olan) Allâh (üstün kuvvetiyle) onların arasında tam bir üflet meydana getirmiştir. Şüphesiz ki O(, sana tuzak kuranları kahredecek güce sahip bir) Aziz'dir; (sana uyanlara son derece yardım ederek, hikmetini uygulayacak bir) Hakîm'dir.

64- Ey Nebiyy(-i zî şân)! Sana (yardımda) yeterli olacak Zât ancak Allâh'tır, bir de sana hakkıyla uymuş bulunan o müminler / sana da, inananlardan sana hakkıyla uymuş bulunanlara da kâfi gelecek Zât ancak Allâh'tır !!

65- Ey Nebiyy(-i zî şân)! İnananları (kâfirlerle) savaşa teşvik et! İcinizden sabredici yirmi kişi bulunursa, (onlardan) iki yüz (kişiy)e galip gelirler.

Sizden (sabırlı) yüz (kişi) bulunursa, o kâfir olmuş kimselerden bin (kişiy)i yenerler. Çünkü

gerçekten onlar (Allâh'tan yardım beklemedikleri için) **öyle** (basiretsiz) **bir toplumdurlar ki** (harp taktiğini) **iyice anlamazlar!**

66- Şu anda Allâh sizde gerçekten (sayı ve sağlık bakımından) **bir zafiyet bulunduğunu bilmiş ve** (bir kişinin, on kişiye mukavemet yükümlülüğü hakkında) **sizden hafifletme yapmıştır. Artık içinizden sabırlı** (ve dayanıklı) **yüz kişi bulunursa,** (onlardan) **iki yüz** (kişiy)e **galip gelirler.**

Ama aranızdan (sabırlı) **bin** (kişi) **bulunursa, Allah'ın izni** (ve desteği) **ile iki bin** (kişiy)e **galip gelirler. Zaten Allâh**(ın yardım ve desteği) **o sabredenlerle beraberdir.**

67- (İslâm'ı azîz kılmak üzere müşrikleri çokça öldürüp) yer(yüzün)de ağırlık sağlamadıkça / iyice güçlenmedikçe /, hiçbir peygamber için (kâfirleri harpte öldürmeyip,) **kendisine âit esirler** (halinde) **bulun**(durması ve İslâm'ın güçlenmesi için alacağı fidye mukabili salmak üzere sakla)**ması**(, doğru ve düzgün bir şey) **olamaz! Siz dünyanın geçici menfaatini iste mectesiniz**(, bu yüzden Bedir muharebesinde yakalanan esirleri öldürmeyip, fidye karşılığı salıvermesi hususunda Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e istişare vermectesiniz)!

Allâh ise âhîret (sevabına nâiliyetinizi ve sizin elinizle dinini yüceltip, düşmanlarını kahretmeyi)**i murad etmektedir**(, onun için kâfirleri çokça öldürmenizi emretmektedir). **Allâh**(, dostlarını düşmanlarına karşı galip etme gücüne sahip bir) **Azîz'dir**; (her işinde olduğu gibi, dostlarına yaptığı bu sitemlerde de yegâne hikmet ve isabet sahibi bir) **Hakîm'dir.**

Rivayete göre; Bedir günü Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e aralarında amcası Abbâs ve Ali (Radiyallâhu anh)ın kardeşi Akîl'in de bulunduğu yetmiş esir getirilince onlar hakkında Ebû Bekr (Radiyallâhu anh) ile istişarede bulundu. O onlarla aralarında bulunan akrabalık hukukunu gözeterek, kendilerinden fidye alınıp sağ bırakılmalarını, hem bu suretle tevbe etme ihtimalleri de bulunduğunu söyledi. Ömer (Radiyallâhu anh) ise onların küfrün önderleri olduklarını ve Müslümanları sürgüne mecbur ettiklerini söyleyerek boyunlarının vurulmasını önerdi. Hatta Alî'nin Akîl'i, Hamza'nın Abbâs'ı, kendisinin de en yakın birini öldürmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ebû Bekr-i Sıddîk'ı İbrâhîm (Aleyhisselâm)a, Hazreti Ömer'i de Nûh (Aleyhisselâm)a benzettikten sonra: "İsterseniz onları öldürürsünüz, dilerseniz de fidye alıp salarsınız, fakat içinizden onlar kadar şehit verirsiniz!" Duyurunca, onlar fidye alıp şehit olmayı tercih ettiler, bu nedenle Uhud'da yetmiş kişi şehit oldu. Fakat Allâh-u Te'âlâ onların bu tatbikatına rıza göstermeyerek bu âyet-i kerimeleri inzal edince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) Ebû Bekr-i Sıddîk ile beraber ağlamaya başladı. O sırada yanlarına gelen Ömer (Radiyallâhu anh): "Ya Rasûlellâh! Neden ağladığınızı bana söyle, ağlayacak bir şey varsa ben de ağlayayım, değilse ben de ağlar gibi yapayım!" deyince Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Fidye alan arkadaşlarının durumuna ağlıyorum!" buyurdu ve kendisine yakın bir ağacı göstererek; "Onların azabı bana şu ağaçtan daha yakın bir yerde gösterildi, eğer gökten bir azap inecek olsaydı Ömer ile Sa'd ibni Mu'âz dışında kurtulan olmayacaktı!" buyurdu. İşte bu ve bir sonraki âyet-i kerimelerin nüzulü üzerine sahabe-i kiram aldıkları fidyelerden el çektiler. Daha sonra 69. âyet-i kerime nazil olunca ganimetlerden istifade ettiler. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzin, Âlûsî)

68- ("İçtihadında hata edene azap etmeyeceği", "Ne yapsalar da Bedir ehlinin peşinen affedildiği", "Bir şey açıkça yasaklanmadan önce yapanlara ceza vermeyeceği" ve "Aldıkları fidyelerin sonradan kendilerine helâl edileceği"ne dâir) Allâh (tarafın)**dan** (Levh-i Mahfuz'da tespit edilen hükmü ifâde eden) **bir yazı geçmiş bulunmasaydı, aldığınız** (fidye ve benzeri) **şeyler hakkında pek büyük bir azap elbette size dokunacaktı.**

69- Ama artık (fidyeler dâhil, tüm) **ganimet aldığınız şeylerden helâl ve** (içinize sinecek şekilde gönlünüz) **hoş olarak yiyin ve Allâh**(a karşı bilmediğiniz kararlara atılmak)**dan**

hakkiyla sakının! Şüphesiz ki Allâh (önceden yaptıklarınızı çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (ganimetleri size helâl edecek derecede merhamet sahibi olan bir) **Rahîm'dir.**

70- Ey Nebiyy(-i zî şân)! Ellerinizde bulunan esirlere de ki: "Eğer (samimi bir inanca sahip olursanız ve) **Allâh kalplerinizde** (iman ve ihlâsa dâir) **bir hayır** (bulunduğunu) **bilirse, sizden alınmış olan şeylerden daha iyisini size verir ve sizin için** (günahlarınızı) **mağfiret buyurur. Zaten Allâh** (kâfirlikten ve günahlardan tevbe edip, iman edenleri tamamen bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (Kendisine itaatte bulunanları ziyadesiyle esirgeyen bir) **Rahîm'dir."**

71- Eğer o (esir ola) **nlar** (fidye verme sözünü bozarak ya da seninle savaşa dönerek veya Müslüman olduktan sonra atalarının dinini özleyip irtidâd ederek) **sana hainlik yapmak isterlerse, gerçekten onlar bundan önce** (kâfir olarak, Kalûbelâ'da her kuldan alınan iman sözünü bozmakla) **Allâh'a da hainlikte bulunmuşlardı, fakat O onlara karşı** (zafer kazanman için sana güç ve) **imkân vermişti.** (Demek ki sana karşı da bir hainlik düşünürlerse, seni de onlara galip edecektir.) **Allâh** (gelecekte neler olacağını ve onların içlerinde taşıdıkları ahde vefa yahut söz bozma ve hıyânet niyetlerini ziyadesiyle bilen bir) **Alîm'dir;** (şu anda kendileri hakkında verdiği kararlarında tam bir hikmet ve isabet sahibi olan bir) **Hakîm'dir.**

72- O kimseler ki (Muhammed (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e ve Kur'ân'a) **iman etmişler,** (Allâh ve Rasûlü uğruna vatanlarını terk ederek) **hicret etmişler,** (kâfirlerle savaş için malzeme alarak ve bizzat harbe katılarak) **Allâh**(ın dinini yüceltme) **yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad etmişler, bir de o kimseler ki** (Mekke'den muhacir gelen garipleri kendi yurtlarında) **barındırmışlardır ve** (düşmanlarına karşı onlara) **yardım etmişler; işte sana! Onlar; gerçekten onların bazısı** (miras hususunda) **diğer bir kısmın velî** (ve vâris) **leridirier. Ama o kimseler ki iman etmişler fakat hicret etmemişler, onlar** (en yakın akrabanız da olsalar) **hicret edinceye kadar, kendilerinin** (vâris kılınmalarıyla ilgili) **velayetlerinden sizin için hiç bir şey yoktur. Şayet onlar**(la kâfirler arasında bir savaş çıkar da) **din hususunda sizden yardım isterlerse, o** (hicret vazifesini terk etmiş kişilere) **yardım sizin üzerinize gereklidir. Ancak bir topluma karşı değil ki, sizinle onlar arasında** (birbiriniz aleyhine yardımlaşmayacağınıza dâir) **bir sözleşme vardır. Allâh yapmakta olduğunuz** (vefâlılık ve hıyanet, barış ve savaş gibi) **şeyleri** (hakkiyla gören bir) **Basir'dir.**

Âyet-i celîlede geçen: "Onlar (miras hususunda) birbirlerinin veli (ve vârisleridirler." cümle-i celîlesi, aralarında akrabalık bağı olmasa da, hicretten sonra muhacirlerle ensârın birbirlerine vâris olacaklarını beyan etmektedir. Daha sonra gelen yine bu sûrenin 75. âyet-i kerîmesindeki: "Rahim sahipleri ise, Allâh'ın kitabında biri birine (vâris olmaya) daha yakındır(lar)." cümle-i celîlesiyle, sadece aralarında soy bağı bulunanların yekdiğerlerine vâris olabilecekleri açıklanmış ve böylece 'Din bağıyla birbirine vâris olma' hükmü neshedilmiştir. (Beyzâvî, Nesefî, Hâzîn, Celâleyn)

73- Ama o kimseler ki kâfir olmuşlardır, (yar dımlaşmada ve veraset intikâlinde) **onların bazısı diğer bir kısmın dostlarıdır.** **Eğer siz** (kâfirlerle aranızdaki yakınlık bağlarını hiç saymazsanız ve İslâm nispetini her şeyden üstün tutarak Müslümanların kaynaşmasıyla ilgili Allâh-u Te'âlâ'nın) **o** (buyruğu) **nu yapmazsanız, yer**(yüzün) **de** (İslâm'ın zafiyeti ve kâfirliğin yükselmesi gibi) **büyük bir fitne ve** (Müslüman kanlarının oluk gibi akmasıyla sonuçlanacak) **pek büyük bir** (bozgun ve) **fesat meydana gelecektir.**

74- O kimseler ki iman etmişler, (din uğruna vatanlarını terk etmiş, özellikle de Mekke'den Medine'ye) **hicret etmişler ve Allâh**(ın davasını aziz kılma) **yolunda** (olanca güçlerini sarf ederek) **cihad etmişler, bir de o kimseler ki** (fakir muhacirleri ev-bark sahibi edip)

barındırmıştırlar ve (düşükleri zor durumda kendilerine) yardım etmiştirler; işte sana! Gerçek bir şekilde iman (ettiklerini ispat) edenlerin ta kendileri ancak onlardır! (Beşeriyet gereği kaçınmadıkları günahlarından ötürü) kendileri için (ölçülüp biçilemeyecek derecede) pek büyük bir bağışlanma ve (mesuliyet gerektirmeyen, aynı zamanda başa kakılarak bulandırılmayan) çok hoş bir rızık vardır.

75- Bir de o kimseler ki, bu (Medine'ye ilk hicretin vukuu)ndan sonra iman etmiştirler, hicret etmiştirler ve sizinle birlikte cihad etmiştirler; (ey muhacir ve ensâr fertleri!) işte sana! Onlar da sizdendirler!

Rahim sahipleri ise, Allâh'ın (hüküm ve taksimini yazmış olduğu) kitab(ı olan Levh-i Mahfuz'da ve Kur'-ân'ı)ında onların bazısı diğer bir kısma (vâris olmaya) daha yakındır(lar). Şüphesiz ki Allâh (evvelce veraset için İslâm'ı şart koşup, sonradan akrabalığa itibâr etmesinde bulunan hikmetler dâhil) her şeyi (hakkıyla bilen bir) Alîm'dir.

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu